

Kaikkien työelämä? Podcast: Tiina Taipale

Haastattelija: Tervetuloa Kaikkien työelämä -podcastin pariin. Tässä podcastissa laajennamme käsityksiämme työstä sekä keskustelemme suomalaisen työelämän epäkohdista niiden kanssa, jotka ovat urallaan keskittyneet kyseisten epäkohtien oikaisemiseen. Minun nimeni on Heini Hult-Miekkavaara, ja olen yksi Helsingin yliopiston uraohjaajista.

Tänään puhumme työurista ekologisen kriisin aikakaudella. Vieraanani on Tiina Taipale, joka on projektipäällikkö Suomen ympäristöopisto Syklissä. Sykli on valtakunnallinen työelämän kestävään kehitykseen keskittynyt ammattiopisto, joka kouluttaa alan ammattilaisia ja organisaatioita. Tervetuloa lähetykseemme, Tiina. On kunnia saada sinut mukaan.

Tiina Taipale: Kiitos. On kunnia olla täällä.

Haastattelija: Tarkoituksena on siis puhua kestävydestä, vihreistä työpaikoista ja vastuullisista urista. Mutta voitaisiinko aloittaa sillä, että kerrot hieman työstäsi? Mitä Sykli tekee, ja mitä sinä teet Syklissä?

Tiina Taipale: Totta kai. Työskentelen Suomen ympäristöopisto Syklissä, joka on valtakunnallinen erikoisammattiopisto. Toisin sanoen Sykli on pieni ammattioppilaitos, joka kouluttaa ympäristöalan ammattilaisia useille eri aloille. Opiskelijamme ovat jo työelämässä ja työskentelevät eri alojen ammattilaisina. Me koulutamme esimerkiksi jo työelämässä olevia esikoulu-, ala-aste- ja ylä-asteopettajia, jotka haluavat erikoistua ympäristökasvatukseen. Opetan itse kestävyysjohtamista laatu-, ympäristö- ja turvallisuusjohtamisen koulutusohjelmassamme. Tarjoamme koulutusta myös jäte- ja vesihuollossa. Tarjoamme toisen asteen ammatillisen koulutuksen ohella yrityksille lyhytkestoista koulutusta ja täydennyskoulutusta, joka on suunnattu siirtymävaiheessa oleville henkilöille. Tällä tarkoitetaan työttömyysuhan alla olevia henkilöitä. Lisäksi meillä on tietenkin monia eri kestävyteen ja kiertotalouteen liittyviä projekteja. Näiden parissa työaikani pääasiassa kuluu. Viime vuodet olen työskennellyt Opetushallinnon rahoittamissa projekteissa, joiden tarkoituksena on ohjata ammattikoulutusta kestävyden suuntaan. Tällä hetkellä suurin osa työajastani kuluu Vaski-hankkeen edistämiseen.

Haastattelija: Miksi Vaski-hanke on merkittävä?

Tiina Taipale: Se on itse asiassa aika jännittävää. Vaski tuo yli 60 ammatillista oppilaitosta yhteisen tavoitteen äärelle hahmottelemaan tiekarttaa ammattikoulutuksen kestävyden ja hiilineutraaliuden saavuttamiseksi. Hanke alkoi vuoden alussa, ja tällä hetkellä olemme muodostamassa ammatillisen koulutuksen kuvaa tulevaisuudessa. Siis sitä, miltä sen pitäisi

näyttää kymmenen vuoden kuluttua, kun olemme toteuttaneet siirtymän kestävyteen ja hiilineutraaliuteen. Tällä hetkellä teemme juuri sitä: kuvittelemme, millaista tulevaisuutta halutaan, miltä ammatilliset oppilaitokset silloin voisivat näyttää toimiessaan planeetan rajojen puitteissa ja mitä se tarkoittaisi niissä työskenteleville asiantuntijoille. Olemme mielenkiintoisessa vaiheessa, sillä keskustelemme monista asioista samanaikaisesti. Esimerkiksi siitä, miltä ammatillisten oppilaitosten johto näyttäisi. Voisiko tulevaisuuden hiljaisilla äänillä olla edustajia, jotka toimisivat tulevien sukupolvien ja ei-ihmiseläinten edustajina oppilaitosten johtokunnissa? Tai miltä koulutus voisi näyttää? Mitä taitoja harjoiteltaisiin ja millaisissa oppimisympäristöissä? Eli paraikaa kaikenlaisia asioita pyörii ihmisten päässä. Kaikki tietysti liittyy siihen, miten meidän nyt pitäisi kouluttaa opettajia ja mitä meidän pitäisi tehdä nyt, jotta saavutamme halutun mielikuvamme mukaisen tulevaisuuden.

Haastattelija: Voiko näitä tuloksia soveltaa myös korkeakoulutukseen?

Tiina Taipale: Miksei? Mielestäni yliopistot ovat olleet jopa aloitteellisempia kuin ammatilliset oppilaitokset. Kaiken kaikkiaan ajattelen, että yliopistoilla on keskeinen rooli kestävyys siirtymissä. Niissä tehdään tutkimusta, joka kertoo, miksi meidän on tehtävä jotain suhteessa ilmastonmuutokseen ja luontokatoon. Ne saavat uutta tietoa siitä, miksi muutos on tarpeen, ja myös siitä, miten se voidaan saavuttaa, mitä tapoja meillä on toteuttaa siirtymä sekä millaisia uusia ratkaisuja meillä on eri aloilla. Olen siis sitä mieltä, että yliopistot jo tekevät tätä työtä ja rakentavat verkostoja kestävyden edistämiseksi, ja esimerkiksi ilmastoyliopistot ovat erinomainen esimerkki yhteistyöstä yliopistojen välillä samalla tavalla kuin ammatilliset oppilaitokset tällä hetkellä toteuttavat siirtymää yhdessä.

Haastattelija: Itse asiassa täällä Helsingin yliopistossa on kaikille opiskelijoille avoin kestävyyskurssi. Tällä hetkellä kestävyyskurssin suunnitelleet henkilöt kouluttavat opettajia näiden asioiden opettamisessa.

Tiina Taipale: Kyllä. Mielestäni tämä on oikea suunta eteenpäin. Näen samaa Aalto-yliopistossa. He opettavat kestävyden sisällyttämistä opetussuunnitelmiin. Mielestäni tämä on erittäin tärkeää toimintaa kaikissa yliopistoissa ja oppilaitoksissa tällä hetkellä. Olemme puhuneet tästä myös opettajakoulutusta tarjoavissa yliopistoissa. Olemme tällä hetkellä kouluttamassa jo valmistuneita opettajia ympäristökasvattajiksi. Kysymys on, mitä heidän pitäisi hallita jo valmistuessaan opettajiksi. Sitä kannattaa miettiä.

Haastattelija: On selvää, ettei kukaan ammatillisessa oppilaitoksessa tai yliopistossa Suomessa opiskeleva voi ohittaa kestävyttä opinnoissaan. Mutta oletko sitä mieltä, että kestävyttä käytetään myös iskusanana? Koska tuntuu siltä, että siihen törmää vähän

kaikkialla nykyään, mikä on tietysti tavallaan oikein hyvä asia. Mutta se saattaa kuitenkin saada aikaan tunteen, että sitä käytetään iskusanana ja valitettavasti myös viher- ja vastuullisuuspesussa. Miten määrittelisit varsinaisen kestävyden? Onko se jotain, mikä liittyy vain ilmastokriisin pysäyttämiseen, vai onko sillä syvällisempi merkitys?

Tiina Taipale: Tämä on hyvä kysymys. Se on mitä suurimmassa määrin totta. Mielestäni kestävyyttä, sen määrittelyä ja sitä, minkälaisia ongelmia meillä on edessämme, on tutkittu niin paljon, että meillä on sille erittäin monia erilaisia määritelmiä ja se merkitsee eri asioita eri ihmisille ja ryhmille. Tietenkin tämä epämääräinen käsitys kestävydestä voi johtaa ongelmiin suhteessa todellisen kestävyden saavuttamiseen. Mielestäni meidän täytyy palata historiallisesti takaisin Brundtland-raportin kestävä kehityksen määritelmään, jonka mukaan se on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. Olemme ehkä menneet hieman eteenpäin tuosta. Tällä hetkellä tavallisin tapa määritellä kestävyys ainakin kestävyyskasvatuksen alalla on määritellä se planeetan rajojen kautta. Ajatellaan esimerkiksi Euroopan unionin laatimaa kestävä kehityksen GreenComp-osaamiskehystä, jonka tarkoitus on määritellä 'ympäristökehitystä koskeva elinikäinen oppiminen kaikilla koulutustasoilla. Se tarkoittaa meitä kaikkia ammatillisessa koulutuksessa, yliopistoissa ja ala- ja yläasteella – kaikkialla. Tavallaan viitattiin myös planeetan rajoihin. Itse asiassa kyseinen raportti tai viitekehys määrittelee kestävyden siten, että se asettaa etusijalle kaikkien eliöiden ja planeettamme tarpeet varmistamalla, että inhimillinen toiminta ei ylitä planeetan rajoja. He siis ovat muotoilemassa uudestaan Stockholm Resilience Centren kuuluisaa kuvaa planeetan rajoista. Se saattaa olla tuttu myös sinulle. Tämä kuva korostaa sitä, että meidän ei tarvitse hoitaa pelkästään ilmastokriisiä, vaan edessämme on suurempi ympäristö- ja ekologinen kriisi ja meidän täytyy ymmärtää myös muita geotieteen prosesseja kuin pelkästään ilmastoa. Luontokato on yksi niistä. Ja tällä hetkellä uskoakseni sitä pidetään yhtä tai jopa enemmän tärkeänä kuin ilmastonmuutosta. Planeetan rajoja on yhteensä yhdeksän alkaen maankäytöstä aina puhtaan veden käyttöön ja merien happamoitumiseen, joten asia on monimutkaisempia kuin pelkkä ilmastonmuutos.

Haastattelija: Kokonaiskuva on todella moninainen. Helsingin yliopisto kouluttaa ja on kouluttanut jo hetken aikaa kestävyystieteiden eri alojen huippuosaajia. Myös me täällä urapalveluissa tiedämme uraohjauskokemustemme perusteella, että monia opiskelijoita kiinnostavat vihreät työpaikat tai ura kestävyteen liittyvissä töissä. Mutta ovatko suomalaiset työmarkkinat valmiita ottamaan heidät vastaan? Missä vaiheessa tämä systeeminen muutos yrityksissä ja muissa organisaatioissa on käynnissä?

Tiina Taipale: Tämä on todella hyvä kysymys, ja mielestäni tilanne vaihtelee suuresti. Mielestäni on myös tärkeää ymmärtää, että koulutettujen sukupolvien välillä on eroja suhteessa heidän ympäristökriisitietoisuuteensa. Nuoremmat lukioista tai toisen asteen oppilaitoksista, ammattikouluista tai yliopistoista valmistuneet sukupolvet saattavat olla

oppineet ekologisesta kriisistä koko kouluaikinsa. Näin tietenkin pitääkin olla, ja toivomme, että näin todella tapahtuu. Mutta kun sitten ajattelemme vanhempia sukupolvia, he eivät ehkä ole saaneet samanlaista koulutusta, joka painottaa näitä ekologisia tai planeetan rajoja, koska sitä ei ole ollut saatavilla. Meillä ei ehkä vielä ollut samanlaista ymmärrystä omana kouluaikanamme. Näin ollen joillain aloilla ja joissain ammateissa saattaa edelleen olla asenteita, joiden mukaan ympäristökysymyksiin tarttuminen on hippeilyä ja epäolennaista suhteessa oikeaan työhön ja ammatteihin ja siihen, mitä he alallaan tekevät. Tällaista saattaa vielä esiintyä. Olen tietysti myös sitä mieltä, että on täysin mahdollista käydä koulujärjestelmä läpi ottamatta ympäristökriisiä vakavasti. Eli meillä on vielä paljon tehtävää siinä, miten opetamme näitä asioita. Siitä huolimatta, jos ajattelemme nyt valmistuvien ihmisten ympäristöasiantuntijuutta, niin tilanne on hyvin erilainen kuin kymmenen tai edes viisi vuotta sitten. Olen sitä mieltä, että juuri tällä hetkellä mullistavan muutoksen tarvetta on nimenomaan eri instituutioissa ja sidosryhmissä ympärillämme. Kyse on kestävyuden ja kestävyysasiantuntijuuden saattamisesta olennaiseksi osaksi monia, jollei kaikkia, aloja. Muutos on tulossa juuri nyt EU:n ja kansallisten sekä oman hallituksemme linjausten kautta. Se tulee rahamarkkinoiden sekä kaikkien meidän kansalaisten, työntekijöiden ja kuluttajien kautta. Näen omassa työssäni juuri nyt, että monet organisaatiot ovat tekemässä kestävydestä olennaista osaa strategiaansa ja toimintojaan. Tämä tarkoittaa tietysti, että he tarvitsevat asiantuntijoita tekemään sitä ja rakentamaan yhä uskottavampia strategioita tulevaisuudessa. Jos he aloittavat perustasolta, he nopeasti huomaavat, että täytyy tehdä enemmän, jotta saavutamme ne planeetan rajat, joista tällä hetkellä ollaan vielä todella kaukana.

Haastattelija: Mitä sanoisit opiskelijoille, jotka eivät ehkä opiskele niin itsestään selvästi kestävyteen liittyviä aloja? Jos opiskelija ei esimerkiksi opiskele ilmasto- tai ympäristötieteitä tai uusia vihreitä energiajärjestelmiä, vaan ehkä jotain muuta, onko ainoa tapa olla osa muutosta työskentelemällä vihreissä tai kestävyteen liittyvissä töissä? Tiedän, että tutkit vastuullisia uria. Miten se konsepti eroaa näistä kahdesta konseptista.

Tiina Taipale: Kyllä, olen haastatellut ihmisiä, jotka ovat huolestuneita ympäristöstä ja siihen liittyvistä ongelmista. Olen kysynyt heiltä, miten heidän huolensa vaikuttaa työelämän valintoihin. Tein nämä haastattelut jokunen vuosi sitten ja uskon, että kysymys on nykyään vielä relevantimpi. Yhä useammat ihmiset kysyvät itseltään, mitä tehdä, miten heidän työnsä vaikuttaa ekologisiin kriiseihin ja miten se, mitä he työkseen tekevät, vaikuttaa maailmaan. Kun nämä kysymykset alkavat vaivata mieltä yhä enemmän ja asiasta hankkii enemmän tietoa, ja jos ei ole valinnut ympäristöön liittyvää uraa tai on vasta tekemässä uravalintoja, niin kyllähän tämä saattaa vaikuttaa valintoihin. Tämän huomioon ottaminen saattaa vaikuttaa uravalintaan tai opiskelupaikan valintaan. Nykyisin monet oppilaitokset, ovat ne sitten yliopistoja tai ammatillisia oppilaitoksia, markkinoivat itseään näillä asioilla. ”Sinusta tulee muutosagentti.” ”Voit pelastaa maailman.” En tiedä, huomaavatko hakijat sitä itse, mutta tällä pyritään houkuttelemaan parhaita opiskelijoita. Mutta jos näitä valintoja ei tee, saattaa löytää itsensä siitä epämurkavasta asemasta, että joutuu miettimään,

miten omat työelämän valinnat vaarantavat maapallon elämää. Se ei ole mukava tunne. Totta kai kysymyksen voi kääntää myös toisin päin ja alkaa miettiä, miten omaa uraa voisi järjestellä uudelleen tai etsiä organisaation sisältä jotain, missä näihin asioihin pystyisi vaikuttamaan, tai sitten aloittaa alan opinnot ja katsoa, mitä tapahtuu, jotta pääsisi ehkä aloittamaan uuden vastuullisen tai vihreän uran.

Mutta ongelma voi johtaa myös toisenlaiseen toimintaan. Omassa työssä voi ryhtyä tekemään asioita toisin tai edes hieman toisin. Voi alkaa miettiä sitä, mitä organisaatiossa tehdään, etsiä samalla aaltopituudella olevia kollegoja, yhdistää voimansa heidän kanssaan ja ryhtyä ajamaan muutosta työpaikalla. Mielestäni tällä saadaan asioita edistettyä. Voi alkaa esittää kysymyksiä pomolleen tai toimitusjohtajalle siitä, miten kestävyysasioihin suhtaudutaan. Kaikki tämä voi tietysti johtaa myös aktivismiin työpaikan ulkopuolella. Voi myös yrittää muuttaa suurempaa järjestelmää, ottaa osaa kampanjoihin tai ehkä ammattiliiton kautta voi tehdä jotain jossain vaiheessa. Jotkut ihmiset pyrkivät hankkimaan mahdollisimman paljon rahaa ja yrittävät lahjoituksillaan saada suuren muutoksen aikaan. Voi myös rajoittaa sitoutumistaan työhön, downshiftata tai hylätä joitakin urapolkuja, jotka johtaisivat vain tuottamiseen ja asioiden tekemiseen.

Voi yrittää jättää tuollaisen elämäntyylin taakseen ja ehkä valita enemmän omavaraisen elämäntavan. Ehkä etsiä ekokyliä. Harvat tekevät niin. Se ei ole tavallisin valinta, mutta se on myös vaihtoehto. Mielestäni on monia tapoja vaikuttaa asioihin. Ehkä kaikkein tavallisin on etsiä samankaltaisessa tilanteessa olevia ihmisiä, ehkä omalta työpaikalta tai eri työpaikoilta, ja yrittää selvittää, miten alaa voitaisiin muuttaa kestävämmäksi.

Haastattelija: Hakea muutosta sisältä käsin. Todella hyvin sanottu. Kiitos, Tiina. Meillä on paljon vaihtoehtoja ja paljon päätöksiä, joista voimme valita ja joita voimme tehdä. Onko mielestäsi olemassa jotain erityisiä kestävyystaitoja, jotka me kaikki voisimme oppia riippumatta opiskelualastamme tai työtehtävistämme?

Tiina Taipale: Luulen, että tätä EU:n kestävyyskasvatuksen viitekehys ajaa takaa. Että on olemassa joitakin taitoja, jotka ovat relevantteja kaikille aloille. Meidän kaikkien täytyy ymmärtää luonnon arvo ja todella sitoutua kestävyteen, ehkä jopa vahvaan versioon kestävydestä. Ei riitä, että ajattelemme uudelleen orientoivamme tai optimoivamme järjestelmää hieman pienempiä hiilipäästöjä kohti. Meidän täytyy todella ajatella eri tavalla. Edessämme on nyt suuri muutos. Viimeisimpien tietojen mukaan taitaa olla niin, että jollemme nyt tee muutosta, niin kahdeksan vuoden kuluttua maapallon keskilämpötila on noussut 1,5 astetta. Meillä on siis todella kiire. Ja tänä vuonna taidettiin saavuttaa kaikkien aikojen suurimmat päästöt. Tämä täytyy todella sisäistää. Ei siis riitä, että teemme vähän jotain, vaan meidän täytyy pyrkiä muuttamaan nykyinen järjestelmä. Jotta voisimme niin tehdä, tarvitsemme relevantteja taitoja ja tietoja, jotka ovat sovellettavissa kaikkialla. Meidän täytyy arvostaa luontoa ja luoda siihen yhteys. Ja meillä täytyy olla systeemisen ajattelun taitoa. Ongelma on monimutkainen. Joten, miten voisimme – tarvitsemme kriittistä ajattelua ja systeemistä lukutaitoa. Tarvitsemme myös taitoja, jotka liittyvät

uudenlaisiin tulevaisuuksiin ja kykyä ehkä visioida kestävämpiä tulevaisuuksia. Tarvitsemme myös yhteistyötaitoja ja osallisuutta eri aloilla liittyen näihin kysymyksiin. Emme oikeastaan tiedä, millaisia taitoja tulemme tarvitsemaan. On todella mielenkiintoista ryhtyä ajattelemaan asiaa. Esimerkiksi miten työpäiväni tai ammattini tai työpaikkani muuttuisi, jos nyt eläisimme planeetan rajojen puitteissa? Miltä se näyttäisi? Se olisi ehkä jotain todella erilaista. Tai sitten sen ympärille rakentuneen infrastruktuurin pitäisi olla todella erilaista, jos kyse ei ole asioista, joita itse teemme. Tämä on jotain, mikä mielestäni meidän kaikkien täytyy oppia ja kokeilla. Meidän täytyy tehdä kaikenlaisia uusia asioita, jotta ymmärrämme, missä mennään. Ja ehkä kyse on siitä, että pitäisi tehdä vähemmän. Meidän täytyy oppia olemaan tekemättä asioita vain tavan vuoksi ja alkaa tehdä erilaisia asioita. Viime aikoina olen miettinyt paljon kompensointia, sitä jos kaikki organisaatiot ryhtyisivät kompensoimaan luontokatoa tai hiilipäästöjä niistä toiminnoista, joita ei voi estää tai poistaa järjestelmistä. Mihin se raha voitaisiin osoittaa, jos mietitään ammatteja ja mitä ihmiset tekevät? Voitaisiko kompensointi kohdistaa ekokylissä asuville ihmisille ja jonkin paikallisen ekosysteemin osien ennallistamiseen tai jopa mielenterveyteen? Näemme nyt, että nykyinen elämäntyyliimme vaikuttaa mielenterveyteemme monin tavoin. Eli jos käyttäisimme nuo kompensointivarat siihen, että annamme joidenkin ihmisten vain olla siellä palauttamassa yhteyttään luontoon ja parantamassa itseään ja luontoa, ja voisimme jollain tavalla hankkia elannon sitä kautta. Mutta se nyt on vain ajatus, jollaista olen pyöritellyt päässäni viime aikoina

Haastattelija: Kuulostaa erinomaiselta ajatukselta. Hassua, että tulit maininneeksi taidot, systeemisen ajattelun ja tulevaisuusajattelun, toimijuuden edistämisen. Ne kaikki kuulostavat, jos eivät nyt ihan samalta, niin sellaisilta taidoilta, joita me uraohjaajat pyrimme edistämään toiminnassamme. Mainitsit myös mielenterveyden. Mitä sanoisit esimerkiksi ekoahdistuksen tai muiden vaikeiden ympäristöön liittyvien tunteiden kanssa painiskeleville opiskelijoillemme? Sillä niin kuin sanoit, muutoksella on jo kiire.

Tiina Taipale: On tehty tutkimuksia siitä, että ympäristö- ja vastuullisuusasiantuntijat saattavat kokea tällaista ahdistusta jossain määrin, kun he tuntevat, etteivät asiat etene, tai sitten on näitä arvoja... Tunnet, ettet saa tehdä arvojesi mukaista työtä, mikä voi olla todella raskasta jollekulle. Sanoisin, että asioiden tekemisessä on vielä toiveikkuutta, Sellaista valheellista toiveikkuutta, jossa odotetaan ihmeitä tapahtuviksi. Joten olen sitä mieltä, että ympäristöahdistuksen viimeaikainen tutkimus osoittaa, että epäröimme kertoa nuorille ilmastonmuutoksesta ja siitä, ettei heidän kannata olla peloissaan, jottei heidän henkinen tasapainonsa järkkäisi tämän tiedon painosta. Mutta tämä on todellisuus, jossa elämme ja mielestäni ainoa tapa auttaa tilannetta on keskustella ja näyttää, että asioita tehdään ja edistystä tapahtuu. Tästä ahdistuksesta ja ehkä turhautuneisuudesta syntyy kaikenlaisia tekoja ja osallisuutta. Ja se antaa meille toivoa. Se, että me koko ajan teemme jotain emmekä vain katsele kentän laidalta siellä käynnissä olevia tapahtumia. Joten, todellista toimintaa, ehkä. Tämä liittyy myös hieman asioiden viherpesuun. Koska silloin meidän täytyy myös kertoa että teemme asioita ja ehkä jopa että teemme vielä toistaiseksi

epätäydellisiä asioita. Mutta me kuitenkin teemme jotain ja yritämme tunnistaa pahat asiat. Nämä ovat lopulta varsin monimutkaisia kysymyksiä. Niistä puhuminen ei ole aina helppoa.

Haastattelija: Se on totta. Mutta kuten sanoit, toiminta luo toivoa. Kuten tiedämme, työuramme muodostuvat moniste eri rooleista ja tehtävistä elämiemme aikana, ei pelkästään työelämässä tai työpaikalla. Kuten myös aiemmin mainitset, tekoja voi tehdä myös jossain muussa roolissa.

Tiina Taipale: Jos se ei ole työelämässä mahdollista, mieti olisiko vaikuttaminen jollain muulla elämän alueella mahdollista. Se auttaa. Mielestäni on hyvä, että näistä asioista puhutaan työpaikalla. Paljon parempaa on kaivaa päämme hiekkaan tai kantaa yksin tätä tunnetta työpaikalla. Asian nostaminen pöydälle myös auttaa ja auttaa ottamaan ensiaskeleen muutokseen. Ja ehkä löydät jonkun samanmielisen. Toisilta saadulla tuella on myös iso merkitys.

Haastattelija: Hyvin sanottu. Olemme kaikki samassa veneessä eikä meidän tarvitse ratkaista tätä kaikkea yksin. Työurataan eivät ole yksinäinen taistelu.

Tiina Taipale: Ajattelisin kuitenkin että akateemisesti koulutetuilla ihmisillä on melko hyvät vihreät valmiudet. Se on yliopistojen tehtävä: opettaa kriittistä ajattelua ja systeemistä ajattelua. Ammatillisissa oppilaitoksissa se voi olla vaikeampaa, koska siellä opetus kohdistuu ammatin käytännölliseen puoleen. Miten nämä metatiedot saataisiin sisällytettyä opetussuunnitelmaan, saattaa olla se iso kysymys. Tämän kanssa vielä aika ajoin taistelemme.

Haastattelija: Se on hyvä kuulla. Kaikilla opiskelijoillamme on jo tarvittava ajattelukyky. Voisimme siis kouluttaa itseämme ehkä hieman enemmän itse tekoihin. Se on hyvä kuulla.

Tiina Taipale: Ja ehkä tarvittavan muutoksen tasoon. Mennä ehkä syvemmälle. Viime aikoina olen kuullut puhetta siitä, että kyse ei ole pelkästään kognitiivisesta ajattelusta, vaan tarvitaan myös taiteita ja mielikuvitusta ja koko kehon kokemusta sekä tunteita ymmärtämään olemassaolomme maailmassa uudella tavalla. Ymmärtämään missä me todella eläisimme planetaaristen rajojen puitteissa. GreenComp on kestävyyskasvatuksen elinikäisen oppimisen viitekehys, mikä tarkoittaa että me kaikki opimme tästä koko ajan. Kukaan ei ole valmis. Me kaikki kasvattajat olemme samassa oppimisprosessissa. Eikä tämä tule muuttumaan. Tällä hetkellä tarvittavat kestävyystaidot eivät ole samoja kuin ne, joita tarvitaan viiden tai kymmenen vuoden päästä. Kohtaamme uutta ymmärrystä ja uusia ongelmia ja tarvitsemme uusia ratkaisuja. Meidän kaikkien täytyy oppia.

Haastattelija: Kiitos oikein paljon, Tiina. Tämä on ollut todella kiintoisaa ja on ollut ilo saada sinut vieraaksemme. Olisiko sinulla vielä jotain, mitä haluaisit sanoa kuulijoillemme?

Tiina Taipale: Ehkä yksi asia. Meidän pitäisi todella ryhtyä pohtimaan työelämää eikä nähdä itsemme vain kuluttajina tai kansalaisina. Kun ajattelemme työuriamme ja itseämme työntekijöinä ja kohtaamme näitä tilanteita, niin fakta on että me todella elämme palkkatyöyhteiskunnissa. Ja palkkatyöyhteiskunnat tavallaan säätelevät elämäämme, sitä miten osallistumme tähän maailmaan ja miten se toimii, ja mikä on asemamme siinä. Kestävyyskysymyksiin ei löydy ratkaisuja, jollemme pysty ratkaisemaan kysymystä siitä, mistä elantomme saamme ja miten teemme elämästämme kestäväää planetaaristen rajojen puitteissa. Työmarkkinoille saapuvat opiskelijat ovat vaihtelevissa määrin riippuvaisia palkkatyöstä. Joillain ihmisillä saattaa olla muita tulonlähteitä. Heidän kumppaninsa tai perheensä saattaa tukea heitä, tai suvun rahat aiemmilta sukupolvilta tai muuta sellaista. Toisaalta joillain ihmisillä ei ole mitään. Joten toimeentulon hankkimisen tarve osaltaan määrittää sitä miten vapaa on valitsemaan tai olemaan valitsematta jonkun työn. Meillä kaikilla ei ole valinnanvaraa. Mielestäni tämän ymmärtäminen auttaa hieman. Sen ymmärtäminen miten on yhteydessä palkkatyöjärjestelmään. Mitä keinoja itsellä on, tai ehkä missä asemassa on. Strategioita ja pelisääntöjä kirjoittavilla ihmisillä on enemmän vastuuta kuin haavoittuvassa asemassa olevilla ihmisillä. Mutta toisaalta meillä on monia eri tapoja vaikuttaa työntekijöinä tai äänestämällä tai tekemällä aloitteita. Nämä ovat tapoja muuttaa järjestelmää. Mutta myös sen ajatteleminen, että kyse on työstä, jonka voi tehdä eri tavallakin saattaa auttaa. Kyse on pohjimmiltaan siitä, että yrittää miettiä, mikä oma asema palkkatyöjärjestelmässä on ja miten meidän ehkä pitäisi muuttaa koko järjestelmää. Mutta ennen kuin olemme siinä onnistuneet, kannattaa ehkä olla armollinen itselleen eikä ottaa liikaa paineita. Järjestelmän muuttaminen vaatii meitä kaikkia, mutta ketään ei jätetä yksin siitä vastuuseen.

Haastattelija: Kiitos, Tiina. Vielä lopuksi, mikä olisi sellainen pieni askel, jonka kukin meistä voisi ottaa järjestelmän muuttamiseksi? Pienenpieni, mutta mahdollinen askel.

Tiina Taipale: Mielestäni ensimmäinen askel on miettiä, mitä vaikutusta omalla työllä on. Ja olisiko puhumalla jonkun kanssa mahdollista saattaa muutosta liikkeelle. Ja toinen pointti on, että kyse ei ole siitä kuka saa halutun vastuun tai vihreän uran, jota kaikki oikeastaan vähän tavoittelevat, ja sitten taistella siitä kuka ne saa, kuka saa pelastaa maailman. Me olemme kaikki yhdessä vastuussa. Meidän täytyy rakentaa maailma, jossa kaikki voivat mennä töihin huolehtimatta siitä, että heidän toimeentulonsa tuhoaa olemassaolomme perustan. Olemme siis kaikki vastuussa järjestelmän tekemisestä kestäväksi kokonaisuudessaan ja maailmanlaajuisesti. Ehkä sen vielä halusin sanoa.

Helsingin yliopiston urapalvelut 2022

Haastattelija: Kiitos paljon. On hyvä kuulla, että meillä on keinoja ja mahdollisuuksia muuttaa järjestelmää. Kiitos. Olen varma, että keskustelu oli todella mielenkiintoinen ja valaiseva kuuntelijoillemme. Kiitos, että pääsit tulemaan, Tiina Taipale

Tiina Taipale: Kiitos. Ilo on minun puolellani.

Haastattelija: Kiitos, kun kuuntelit Kaikkien työelämä -podcastia. Podcastin on tuottanut Helsingin yliopiston urapalvelut.